

Klara Malecka
Fundacja Wspomagania Wsi

Robert Milewski
Polsko-Amerykańska Fundacja
Wolności

Metoda e-VITA

W artykule zaprezentowano metodę prowadzenia skutecznych projektów informatyzacji gminy, sprawdzoną w programie „Wieś aktywna. Budowanie społeczeństwa informacyjnego **e-VITA**”. Tekst jest wprowadzeniem do kolejnych artykułów, szczegółowo omawiających elementy **metody e-VITA**.

W latach 2004–2006 przeprowadzony został pilotażowy program **Wieś Aktywna. Budowanie Społeczeństwa Informacyjnego – e-VITA**, którego celem było zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych dla społecznego i ekonomicznego rozwoju wsi i małych miast. Program był partnerskim przedsięwzięciem Fundacji Wspomagania Wsi, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności i koncernu Cisco Systems. Zrealizowany został we współpracy z sześcioma gminami wybranymi w ogólnopolskim konkursie: Białogardem, Cekcynem, Małym Płockiem, Reczem, Stoszowicami i Zelowem. Budżet przeznaczony przez partnerów na realizację programu wyniósł 1 200 000 USD. Dodatkowy wkład wniosły gminy. Jednym z celów programu **e-VITA** było zwrócenie uwagi na **złożoność budowy społeczeństwa informacyjnego w skali lokalnej**. Jego realizacja pozwoliła opracować i zweryfikować dostosowaną do polskich realiów metodę informatyzacji, którą nazwaliśmy **metodą e-VITA**. Obecnie w trzynastu gminach prowadzona jest druga edycja programu. Lokalne partnerstwa, które biorą w niej udział, na terenie swoich gmin wprowadzają sprawdzony w poprzedniej edycji model informatyzacji.

Polecamy stosowanie **metody e-VITA** przy planowaniu i prowadzeniu rozmaitych projektów informatyzacji wsi i małych miast, w tym projektów finansowanych z funduszy Unii Europejskiej. Metoda ta pozwala skutecznie aktywizować lokalne społeczności wokół rozwiązywania własnych problemów, zaspokajania potrzeb i podejmowania nowych wyzwań z wykorzystaniem technologii informacyjnych.

Metoda e-VITA zakłada kompleksowe działanie według wymienionych niżej pięciu głównych zasad. Zasady te podsumowują trzy lata doświadczeń wielu partnerów zaangażowanych w realizację programu.

*Jedna z gmin biorących udział w Programie – **Stoszowice** w woj. dolnośląskim – stała się **unikalnym w skali kraju** przykładem wiejskiej gminy, która przeznaczyła cały jednoroczny budżet inwestycyjny na przedsięwzięcie służące wykorzystaniu technologii informacyjnych w lokalnym rozwoju.*

*W oparciu o światłowodową sieć teleinformatyczną, wybudowaną w ramach programu **e-VITA**, wszystkie placówki Gminy Stoszowice (w tym wiejskie świetlice) zostały wyposażone w szerokopasmowe łącze z Internetem i telefonią IP. Większość spośród 6 tysięcy mieszkańców gminy uzyskała możliwość radiowego dostępu do Internetu w swoich domach. Mieszkańcy chętnie korzystają też*

z Internetu w darmowych, publicznych punktach dostępu w siedmiu miejscowościach. Przeprowadzone szkolenia i projekty pozwoliły im zdobyć lub poszerzyć umiejętności korzystania z informacji, narzędzi i usług dostępnych w Internecie.

Władze gminy podkreślają liczne korzyści wynikające z przeprowadzonego programu, w szczególności te związane z obniżeniem kosztów i podniesieniem jakości funkcjonowania gminnych instytucji oraz poprawieniem atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Jednym z wprowadzanych w gminie rozwiązań jest elektroniczny system zarządzania oświatą.

Zasady Metody e-VITA

1. Uzgodniona strategia

Działania związane z informatyzacją gminy powinny być zaplanowane przy aktywnym współdziałaniu mieszkańców.

Podstawą przygotowania **lokalnej strategii informatyzacji** powinna być rzetelna analiza sytuacji i potrzeb mieszkańców. Organizowane w gminie spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami pozwalają zebrać niezbędne informacje. Pomocna i ważna w planowaniu nowatorskich przedsięwzięć związanych z teleinformatyką jest też wiedza zewnętrznych doradców – osób doświadczonych w prowadzeniu podobnych projektów. Strategia informatyzacji gminy powinna identyfikować i systematyzować potrzeby różnych grup społecznych, określać priorytety i etapy informatyzacji (związane zarówno z budową infrastruktury, jak i edukacją jej użytkowników), definiować cele do osiągnięcia, zadania do wykonania oraz źródła ich finansowania.

Z doświadczeń zdobytych przy realizacji programu **e-VITA** wynika, że opracowanie strategii informatyzacji jest sprawą zasadniczą z kilku powodów:

- pozwala na racjonalne planowanie rozwiązań infrastrukturalnych (ich przeznaczenia, kosztów, zakresu, lokalizacji);
- pozwala upewnić się, że nie pomijamy żadnego obszaru, ważnego z punktu widzenia efektywności nakładów na teleinformatykę: zapewnienia dostępu do Internetu, dostarczenia umiejętności posługiwania się tym narzędziem,

- wsparcia lokalnych projektów jego wykorzystania i odpowiedniego przygotowania kadr;
- prawie zawsze występuje konieczność etapowego prowadzenia inwestycji, ze względu na ograniczone w danym czasie środki – strategia pozwala na rozsądne planowanie poszczególnych projektów, służących realizacji szerokiej wizji z informatyzowanej gminy;
- sam proces przygotowania strategii (w który powinni być włączeni wszyscy partnerzy lokalni i przedstawiciele zainteresowanych grup mieszkańców) pozwala z jednej strony na „inventaryzację” dostępnych lokalnie zasobów, z drugiej zaś – właśnie poprzez szeroką partycypację społeczną – sprzyja późniejszej współpracy przy jej realizacji;
- strategia informatyzacji pozwala zaplanować wykorzystanie inwestycji w infrastrukturę informatyczną w sposób spójny ze strategią rozwoju gminy;
- opracowana strategia stanowi dużą pomoc przy wnioskowaniu o fundusze zewnętrzne.

2. Dostęp do Internetu

Zapewnienie powszechnego, efektywnego dostępu do Internetu jest ważnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego.

Dostęp do Internetu przynosi znaczące efekty gospodarcze i społeczne tylko tam, gdzie jest odpowiednia liczba osób, które z niego korzystają. Dlatego jednym z głównych wskaźników sukcesu informatyzacji jest dostęp do szerokopasmowego Internetu (umożliwiający sprawne korzystanie z usług online) w gospodarstwach domowych. Osoby nie posiadające domowego komputera również powinny mieć łatwy dostęp do Internetu.

Metoda e-VITA zakłada **stopniowe zapewnienie szerokopasmowego dostępu do Internetu w całej gminie**, w tym:

- połączenie z Internetem **gminnych instytucji**;
- wdrożenie **systemu komunikacji** opartej na technologiach informacyjnych pomiędzy tymi instytucjami;
- uruchomienie **publicznych punktów**, w których z Internetu można skorzystać za darmo;
- zapewnienie **szerokopasmowego dostępu do Internetu w gospodarstwach domowych**.

Ze względu na ograniczenia finansowe, wymienione cele realizowane mogą być w kolejnych etapach. Kolejność wykonywanych zadań powinna wynikać z priorytetów ustalonych w strategii informatyzacji. Doświadczenie programu **e-VITA** pokazało, jak ważne jest odpowiednie informowanie mieszkańców o podejmowanych działaniach. Szczególnie istotne jest przedstawianie prowadzonych prac jako kolejnych etapów przedsięwzięcia, które docelowo obejmie całą gminę.

3. Edukacja użytkowników

Dostęp do Internetu nie jest jednoznaczny z jego wykorzystaniem. Mieszkańcom i przedstawicielom lokalnych instytucji należy zapewnić możliwość zdobycia wiedzy i umiejętności koniecznych do korzystania z informacji, narzędzi i usług dostępnych w sieci.

Efektywne korzystanie z Internetu i narzędzi informatycznych nie jest „intuicyjne” – wymaga wiedzy. Jest wiele przykładów, gdzie mimo dostępu do Internetu jego znaczenie i możliwości praktycznego zastosowania, np. do obniżenia kosztów działalności instytucji, są niedoceniane. Dlatego **metoda e-VITA** zakłada konieczność prowadzenia – równoległe z tworzeniem dostępu do Internetu – działań edukacyjnych:

- szeroko zakrojonej edukacji różnych grup społecznych w zakresie możliwości wykorzystania Internetu oraz podstaw obsługi komputera;
- specjalistycznych szkoleń dotyczących praktycznego wykorzystania technologii informacyjnych, poprzedzonych analizą potrzeb i oczekiwań odbiorców;
- zapewnienia dostępu do fachowej wiedzy i doradztwa przy planowaniu i prowadzeniu przedsięwzięć z wykorzystaniem Internetu przez różne grupy społeczne;
- przygotowania kadr lokalnych instytucji do wykorzystania technologii informacyjnych w pracy oraz wspierania przedsięwzięć prowadzonych przez innych.

Szczególną uwagę należy zwrócić na potrzeby edukacyjne dorosłych. W przeciwieństwie do najmłodszych mieszkańców, którzy uczą się korzystać z komputerów w szkole, dorośli częściej obawiają się nowinek technicznych i trudniej dają się przekonać do ich wykorzystania. Dlatego ważne jest dobranie odpowiednich metod uczenia dorosłych w oparciu o wcześniej zdiagnozowane potrzeby.

4. Realizacja projektów

Wspieranie przedsięwzięć obejmujących wykorzystanie Internetu w rozwiązywaniu problemów powinno być uwzględnione w lokalnej polityce rozwoju. Dobre przykłady zachęcają innych do podejmowania podobnych działań.

Dostęp do technologii informacyjnych i powszechne umiejętności stosowania internetowych narzędzi są bardzo ważne dla rozwoju gminy. Aby jednak służyły one sprawnemu działaniu lokalnych instytucji lub pobudzeniu przedsiębiorczości w gminie, w sieci dostępne muszą być informacje i usługi dotyczące konkretnych, lokalnych spraw. Konieczne jest **tworzenie zasobów** (stron internetowych udostępniających informacje lub usługi, baz danych itp.) przez lokalne instytucje, grupy i organizacje, z których będą mogli korzystać mieszkańcy i inne zainteresowane osoby.

Dobry przykład działa w wielu przypadkach znacznie skuteczniej niż przekonywanie. Realizacja przedsięwzięć, które prezentują możliwości wykorzystania technologii informacyjnych i wskazują konkretne korzyści, zachęca mniej przekonanych do podejmowania podobnych działań. Projekty, które obejmują wykorzystanie narzędzi informatycznych, mogą jednak być dość kosztowne i leżeć poza zasięgiem pojedynczej szkoły, organizacji pozarządowej lub grupy mieszkańców. Dlatego, na podstawie doświadczeń wyniesionych z realizacji programu **e-VITA**, rekomendujemy uwzględnienie w lokalnej polityce rozwoju elementów wspomagania konkretnych inicjatyw zgodnych ze strategią informatyzacji, takich jak:

- **wspieranie lokalnych partnerstw**, które stawiają sobie za cel promowanie wykorzystania Internetu wśród mieszkańców;
- **upowszechnianie informacji o dostępnych funduszach**, konkursach dotacyjnych służących budowie społeczeństwa informacyjnego (dla przedsiębiorców, młodzieży, rolników, organizacji pozarządowych, nauczycieli itd.);
- **tworzenie usług i zasobów dostępnych w sieci**, które będą przydatne w rozwoju gminy (np. związanych z działaniem lokalnych instytucji, informujących o gminie i jej walorach, ułatwiających kontakt mieszkańców ze światem zewnętrznym);
- **system wsparcia finansowego** dla realizacji lokalnych przedsięwzięć (np. gminne konkursy grantowe).

5. System doskonalenia

Informatyzacja rozumiana jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego jest procesem ciągłym i dynamicznym, wymagającym systematycznych ulepszeń.

Technologie teleinformatyczne oraz produkty i usługi dostępne za ich pośrednictwem rozwijają się bardzo dynamicznie. Powstają nowe rodzaje oprogramowania i usługi w Internecie, zmieniają się standardy dotyczące bezpieczeństwa przechowywania i przesyłania danych itd. Jednocześnie w budżetach firm i instytucji systematycznie rosną wydatki na nowe technologie czy przychody z usług online. Prędnie rozwija się reklama i marketing internetowy, uważane obecnie za kanał informacyjny przyszłości. Pojawiają się też nowe możliwości finansowania informatyzacji. Szczególnie ważne w najbliższych latach będzie racjonalne wykorzystanie funduszy Unii Europejskiej (przeznaczonych na lata 2007–2013), służących budowie społeczeństwa informacyjnego. Jakość wykorzystania tych funduszy i ich wpływ na poziom życia mieszkańców będzie zależęć od racjonalnego planowania projektów rozwoju społeczno-gospodarczego z wykorzystaniem technik informacyjnych.

Dla realizowania procesu informatyzacji bardzo duże znaczenie ma:

- zaplanowanie sprawnego **systemu monitorowania** i oceny znaczenia tych **zmian** dla rozwoju gminy;
- **przygotowanie kadr** lokalnych instytucji do wykorzystania technik informacyjnych w lokalnym rozwoju;
- stałe **udoskonalanie dostępu** mieszkańców, firm i instytucji do technologii informacyjnych oraz **wspomaganie tworzenia i korzystania z usług online** przez mieszkańców.

Podsumowanie

Metoda e-VITA zakłada kompleksowe działanie, prowadzące do wykorzystania technik informacyjnych w rozwoju lokalnych społeczności. Uwzględnia czynniki techniczne, ekonomiczne i społeczne. Może być wdrażana z pomocą krajowych i zagranicznych źródeł finansowania, w tym pochodzących z funduszy Unii Europejskiej. Mamy nadzieję, że samorządy zainteresowane dynamicznym rozwojem swoich społeczności, a nie dysponujące dostępem do niekomercyjnych usług doradczych, będą mogły z pożytkiem wykorzystać **metodę e-VITA** w zaplanowaniu efektywnej informatyzacji gminy.